

УДК 373:011.3.013.42–051:001.895

ІРИНА ПАНАСЕНКО

НВК № 17 м. Новомосковська

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Автор розкриває особливості діяльності соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі як діяльності інноваційної, що відгукується на змінні умови сучасності, прагне відповідати її вимогам і є актуальною для української освіти на сучасному етапі її розвитку.

Ключові слова: соціальний педагог, інноваційна діяльність, загальноосвітній навчальний заклад, соціалізація, індивід, суспільство, сфера діяльності, соціально-педагогічна діяльність

Актуальність проблеми. Професія «соціальний педагог» вже понад десять років як зареєстрована Міжнародною організацією праці.

Соціальний педагог позиціонується як спеціаліст, зайнятий у сфері соціальної роботи або освітньо-виховної діяльності; здійснює посередництво між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами,

громадськістю, організовує їхню взаємодію, об'єднує зусилля з метою створення в соціальному середовищі умов для всебічного розвитку дітей, підлітків, молоді як особистостей, їхнього благополуччя в мікросоціумі [5].

Суспільна важливість цієї професії полягає в тому, що одна з головних проблем сьогодення – це процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в даному суспільстві, або, інакше кажучи, процес соціалізації індивіда який триває від народження і до смерті. І саме діяльність соціального педагога – чи не єдина сьогодні місія, що послідовно цим процесом опікується.

Метою статті є розкриття актуальних аспектів діяльності соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі, пов'язаних з інноваціями як відбиттям важливих змін у соціумі та безпосередньо в освіті.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р., під інноваціями слід розуміти новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентно спроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інновація – це, по-перше, нововведення, тобто новий чи удосконалений продукт, послуга, технологія, впроваджені на ринку, у виробничо-господарській діяльності, споживанні, суспільного життя, по-друге, це процес здійснення змін, впровадження нововведень.

Соціальний педагог – це фахівець із виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю, дорослими, який покликаний створювати сприятливі соціальні, навчально-виховні умови для розвитку й соціалізації особистості; це спеціаліст, який зайнятий у сфері соціально-педагогічної роботи або освітньо-виховної діяльності; він організовує взаємодію освітніх та позашкільних закладів та установ, сім'ї, громадськості з метою створення в соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя в мікросоціумі дітей та молоді, їхнього всебічного розвитку.

Як вид професійної діяльності, соціальна педагогіка оформлюється в 1991 р., коли до Кваліфікаційного Довідника посад керівників і службовців була внесена нова посада «фахівець із соціальної роботи». Тому можна говорити, що професія соціального педагога на теперішньому етапі вважається інноваційною. Таким чином, у нашій державі впродовж останніх років відбувається саме процес інноваційного входження данної професії до лав загальноосвітніх структур.

Донедавна в загальноосвітніх навчальних закладах функції соціального педагога певною мірою виконували класні керівники, вихователі груп продовженого дня, організатори дитячих колективів, тренери та керівники гуртків, заступники директорів з навчально-виховної та виховної роботи. Але ж функції педагога і соціального педагога відрізняються тим, що педагог виконує навчальну і виховну функцію, а соціальний педагог допомагає соціалізуватися в соціумі.

Листом Міністерства освіти і науки України від 15.06.2004 р. 1/9 – 324 «Про внесення змін і доповнень до нормативів чисельності практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів» визначено, що з 2004-2005 навчального року в штатні розписи закладів освіти вводяться ставки практичних психологів і соціальних педагогів із розрахунку 1 ставка на 700 учнів міської школи.

Якщо практичні психологи за п'ятнадцять років існування служби вже накопичили певний досвід, то соціальні педагоги відчувають нагальну потребу в окресленні своїх функцій та змісту роботи, у навчально-методичному забезпеченні своєї діяльності в закладі освіти, тому предметом нашої уваги є особливості інноваційної роботи соціального педагога в загальноосвітній школі. Сучасні дослідження із соціальної педагогіки присвячені переважно проблемам специфіки роботи соціального педагога з певними категоріями населення (А. Й. Капська, І. Д. Зверєва, Л. І. Міщик, Р. В. Овчарова, П. А. Шептенко, Г. А. Вороніна та ін.). Напрями професійної діяльності соціального педагога досліджують Ю. В. Мельник, С. В. Шаргородська, Ж. В. Серкіс. Зміст соціально-педагогічного патронажу у загальноосвітньому навчальному закладі розкриває В. В. Шульга.

Мета соціально-педагогічної роботи в навчальному закладі – сприяння успішному вирішенню учнями власних проблем, що досить істотно стимулюються необхідністю адаптуватися до нових умов як у соціумі, так і власне в освіті. Засоби досягнення цієї мети – вивільнення і розвиток ресурсів учня і його соціального оточення, забезпечення необхідних соціальних змін, навчання, виховання та самовиховання особистості [6].

Від традиційних сфер діяльності, які пов'язані з аналізом та вирішенням проблем людей (психологія, соціологія, педагогіка тощо), соціально-педагогічна робота відрізняється, перш за все, своїм інтегральним характером. Соціальний педагог сприймає учня як цілісного індивіда, поєднуючи різні

сторони його особистості, в той час як суміжні спеціалісти підходять до вирішення проблем диференційовано; цілісне бачення учня дозволяє вчасно прийти йому на допомогу.

Важливою особливістю соціально-педагогічної роботи в загальноосвітній школі, на відміну від суміжних сфер діяльності, є її посередницький характер; до того ж, цей елемент виступає не як периферійний, а як центральний. Соціальний педагог виступає посередником між учнем і соціумом, який є досить нестабільним у своїх виявах. За умови більш детального аналізу посередництва, можна виділити декілька напрямів його здійснення:

- між учнем і різноманітними структурами й установами;
- між учнем та вчителями і вихователями;
- між дитиною та батьками;
- між учнем та іншими спеціалістами, які залучаються до вирішення виховних та навчальних проблем учня (тренери, керівники гуртків тощо);
- між учнем та різними групами ровесників, молодіжними групами тощо.

Ефективне здійснення соціальним педагогом посередницької функції можливе в разі дотримання таких умов:

- розуміння соціальним педагогом проблем учня, його здатності перейматися змістом проблеми дитини;
- адекватного представлення (презентації) і вираження (репрезентації) проблем учня;
- наявності знань про існування соціальних ресурсів різних закладів та установ, що займаються проблемами дітей та молоді;
- наявності знань про інструментальні можливості суміжних професій, представники яких залучаються до вирішення проблем учня;
- уміння забезпечувати порозуміння різних спеціалістів та їхнє ефективне співробітництво;
- довіри до соціального педагога учня і тих людей, з якими у нього виникли проблеми (що досягається завдяки професіоналізму і бездоганній роботі соціального педагога).

Провідним у діяльності соціального педагога загальноосвітньої школи є діагностичний напрям роботи. Соціальний педагог діагностує розвиток особистості дитини, підлітка, молодої людини як клієнта в соціальному середовищі, особливості впливу цього середовища на їхню соціалізацію, їхні позитивні можливості, негативні впливи, а потім проектує діяльність усіх суб'єктів соціального виховання. Соціальний педагог користується різноманітними видами діагностики, пристосовуючи їх до власної мети, і повинен володіти методами соціологічного, педагогічного, психологічного і, частково, медичного дослідження. Метою психодіагностики є встановлення психологічного діагнозу як висновку про актуальний стан психічних особливостей особистості та прогнозування їхнього подальшого розвитку. Метою соціальної діагностики є встановлення соціального діагнозу, тобто науково обґрунтованого висновку про стан соціального здоров'я досліджуваного. Педагогічна діагностика – це вивчення особистості дитини, підлітка, молодої людини та дитячого, молодіжного колективів з метою забезпечення індивідуального і диференційованого підходу в процесі навчання і виховання для більш ефективної реалізації його основних функцій. Соціальний педагог повинен пам'ятати про те, що вивчення особистості повинне бути спрямоване не стільки на викриття недоліків, скільки на пошук резервів особистості, її нерозкритих можливостей і потенціалів. Соціально-педагогічна діагностика за змістом і кінцевою метою є педагогічною, а за методикою проведення має багато спільного з психологічними і соціальними дослідженнями.

Процес соціально-педагогічної діагностики має таку структуру:

1. Констатація певного неблагополуччя в діяльності і поведінці учня.
2. Усвідомлення можливих причин неблагополуччя, аналіз особливостей випадку.
3. Висунення робочої гіпотези шляхом аналізу сукупності виявлених даних.
4. Збір додаткової інформації, необхідної для перевірки гіпотези.
5. Перевірка робочої гіпотези шляхом аналізу сукупності даних.
6. Повторення процедури, якщо гіпотеза не підтвердилася [5].

У контексті інноваційної діяльності соціальний педагог виступає як фахівець із виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю, дорослими, який покликаний створювати сприятливі соціальні, навчально-виховні умови для розвитку й соціалізації особистості у швидкозмінних суспільно-політичних умовах; будучи зайнятим у сфері соціально-педагогічної роботи або освітньо-виховної діяльності, він організовує взаємодію освітніх та позашкільних закладів та установ, сім'ї, громадськості з метою створення в соціальному середовищі умов для соціальної адаптації та благополуччя в мікросоціумі дітей та молоді, їхнього всебічного розвитку відповідно до реалій сьогодення і перспектив майбутнього.

Висновки. Таким чином, основним змістом діяльності соціального педагога закладу освіти є забезпечення процесу соціалізації учнів у навчально-виховній діяльності, захист їхнього психічного, фізичного, соціального і духовного здоров'я, сприяння педагогічно доцільному і безконфліктному входженню молодого людини у світ дорослих, підготовка до самостійного життя в суспільстві, попередження і педагогічна корекція вад та відхилень у соціальному розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Закревська Л.М. Перші кроки соц. педагога у школі [Текст]. На допомогу соц. педагогу – початківцю – Кам'янець – Подільський: Аксіома, 2005 – 52с.
2. Клемантович И. Новая профессия – социальный педагог [Текст] \ Школа.—1998. – №3.– С. 14.
3. Малько А. Соціальна педагогіка в школі [Текст]: Культурологічний аспект. // Рідна школа. – 2001. № 3 – С. 36-40.
4. Мельник Ю. Соціальний педагог та його професійна діяльність [Текст] / Ю. Мельник, С. Шаргородська // Науково-виробниче видання «Соціальний педагог» / Упоряд. Т. Шаповал, Т. Гончаренко. - К.: Шкільний світ, 2006. – С. 5 - 44.
5. Професія – соціальний працівник [Текст]/ Упоряд. О. Главник. За заг. ред. К. Шендеровського, І. Ткач. - К.: Главник, 2006. – 112 с.
6. Шульга В. В. Соціальний педагог у загальноосвітньому навчальному закладі [Текст]: методичні рекомендації / В.В. Шульга. - К.: Ніка-Центр, 2004. –124 с.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2017 р.

PANASENKO I.

Educational and educational complex № 17, Novomoskovsk, Ukraine

INNOVATIVE ACTIVITY OF A SOCIAL PEDAGOGUE IN A GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTION

The author reveals the features of the activity of the social pedagogue in the general educational institution as an innovative activity that responds to the changing conditions of the present, strives to meet its requirements and is relevant for the Ukrainian education at the present stage of its development.

A social educator - a specialist engaged in social work or educational activities, acts as an intermediary between educational institutions, family, labor groups, civil society, which organizes their interaction, unites efforts to create conditions for a social environment for the all-round development of children, adolescents, young people personality, their well-being in the micro-society. The fate of many people depends on his skill.

The main content of the activity of the social pedagogue of the educational institution is the provision of the process of socialization of students in educational activities, the protection of their mental, physical, social and spiritual health, the promotion of a pedagogically appropriate and non-conflictual entry of the young person into the world of adults, preparation for independent life in society, prevention and pedagogical correction of defects and deviations in social development of personality.

Key words: social teacher, innovative activity, General educational establishments, socialization, individual, society, service, social and educational activities.